

למערכת כוג'ביק

ליובאוויטש

ראיתי בגליון האחרון את רשימתו של הר"ש שיי קראוס והמפה הישנה של העיירה ליובאוויטש – שפירסם בה, ושואל ומעיר בעניינה של מפה זו.

מפה רשמית זו נעשתה בשנת תקע"ז, בצירוף רשימה מפורטת של הבתים.

המפה צולמה ע"י מר הענדל שיי דייטש, נשלחה לרבי ע"י הרה"ח ר' דוד שיי ווייטמן.

מר דייטש הנ"ל עשה זאת עפ"י בקשתו של הרבי ביחידות בשנת תשל"ו.

במשך 15 השנים הבאות הוא היה מרבה לשלוח אלי מסמכים הקשורים לליובאוויטש, כפי שסיפרתי במבוא ל"מאסר וגאולת אדמו"ר האמצעי".

בשנת תשנ"ד הוא פירסם את המפה הזאת, יחד עם הרשימה המצורפת לו, בחוברת מיוחדת ברוסית הכוללת מסמכים וידיעות כלליות על העיירה במשך השנים, בשם: ליובאוויטש צענטר חסידי חב"ד, דאקומענטאלני אוצערקי [=ליובאוויטש – מרכז חסידות חב"ד, תיאור דקומנטרי].

אמנם התצלום שעשה מהמפה והרשימה היה על-ידי מצלמה פשוטה, עד אשר כמעט אי אפשר לקרוא בה את הפירוט. מה שהצליח לקרוא הוא שילב בחוברת הנזכרת שהדפיס ברוסית.

לאחרונה הרביתי לעיין במפה הזאת, בפירוט שהועתק בחוברת הנזכרת, בשאר המפות, להתאימם לציוור העיירה שהייתי בה פעמים מרובות.

גם טסתי בחורף תשנ"ב במסוק שחג מסביב העיירה ליובאוויטש, וממנו צולמו תמונות, וגם וידאו, השוייתי כעת את כל האמור, ועדיין הסתום מרובה בו על הגלוי.

כל האמור לעיל הוא חלק מקונטרס "ליובאוויטש" שערכתי ונמצא עתה בדפוס, ויופיע בעזה"י בימים הקרובים.

שלום דובער לוי

קראון הייטס

נ.ב. מה שחקר אודות הרחובות הראשיים, גם בזה לא הצלחתי לבוא לביורור, אמנם זאת יש להעיר:

הרחוב (שילעווע) שמבואר ברשימה שהולכת לרודניא, מבואר בחידושי הצ"צ (לג, ד) שהולכת לווטבסק ורודניא. למעשה נוסעים היום לשני העיירות האלו דרך הגשר שבצפון העיר, ואילו הרחוב שילעווע הולך לסמולנסק שבמזרח העיירה.

אמנם אפשר גם שהכוונה בחידושי הצ"צ היא לרחוב בראם שלמערב העיירה, שמשם היו נוסעים אז לווטבסק ורודניא ששניהם בצפון העיירה.

הרחוב החלוקה שנזכר ברשימה שמוביל לראסאסנא, מבואר בחידושי הצ"צ שם שמוביל לדובראוונא שבדום העיירה.

בשולי הדברים:

רשימתי הנזכרת נדפסה בכמה שיבושים טכניים, כמו השמטת המפה של ר' הענדל ליברמן והרב דווארקין ע"ה, והשמטת הערה מס' 24 בה ציינתי לכמה פרטים העולים מן המפה הרישמית. חשבתי לחזור ולהדפיסה, אבל כעת, כשאנו מתבשרים על קונטרס בעניין הנמצא בדפוס, שבוודאי יבואו פרטים נוספים – ומותר לקוות שאף נעשה בו שימוש נאות והוגן גם בחומר הרב והמגוון הנדפס ב'בית משיח' – עדיף להמתין. רק זאת כדאי להעיר שלפי תאריך שירטוט המפה, תקע"ז, המתפרש בדברי הכותב דלעיל, יש לאתר את חצר הרבי – אדמו"ר האמצעי – בדומה של העיירה, כפי שהוא ב"רשימת ליובאוויטש" (צוטט אצלי סמוך להערה 12) ובמפה של ר"י חיטריק שליט"א (מס' 19, ובספרו, כרך ב, ע' קמא).

לעניין הערות הכותב על ה"מבואר ברשימה" – והכוונה לרשימת כ"ק אדמו"ר (מהור"י"צ) נ"ע:

הנכתב ברשימת אדני"ע שרחוב "שילאווא המוביל לעיר רודניא", בפשטות הכוונה שדרך רחוב זה מגיעים מכיכר השוק אל הגשר

שבצפון העיירה (ועל דרך שהעירתי בהערה 23), ומשם לרודניא הנמצאת צפונית-מזרחית. משם אפשר גם – אם נזהה רחוב זה עם המופיע בחידושי הצ"צ: "המסלה ההולכת לווטבסק או לרודניא" – לווטבסק, הנמצאת צפונית-מערבית. אמנם ברשימה הנ"ל כותב על רחוב "בראם המוביל להעירה דאבראמיסליא", ועיירה זו נמצאת בדיוק ליובאוויטש לווטבסק.

ועוד ברשימת אדני"ע על רחוב "חאחלויקע המוביל להעירה ראסאסנא", והעיר הכותב שבחידושי הצ"צ כותב על "המסלה ההולכת לעיר דובראוונא" – וודאי אין כוונתו לומר שיש בזה סתירה, שהרי מהעיירה רוסטנו שבדרומה של ליובאוויטש [ולא במזרחה, כך צריך להיות בהערתו על המפה של הר' ליברמן-דווארקין, בהערה 20] מובילה דרך לדובראוונא, שהיא דרומית-מערבית לה.

בעניין אחר: רשימת תולדות החסיד אברהם דובער מבבורויסק (הערה 5 ברשימתי), העירני עתה רש"י שיי חזן שמפורשים הדברים באיגרת אדני"ע הנדפסת עתה ב'אגרות-קודש' שלו כרך טז ע' שכו.

שמואל ק.

הסוכה בלמברג

בגליון 314 סיפר ידידי הרה"ח ר' משה שיי לברטוב בקיצור אודות הסוכה בלמברג, ורציתי להוסיף בזה:

הרה"ג והרה"ח ר' שמואל נאטיק (קריסלאוער) והמשפחה שלנו גרנו באותה דירה, היו משלמים עבור כל נפש שלשה רובל ליום כשהדירה התחלקה בינינו ובין בעלת הבית הגויה.

זה הי' בנין רב קומות, ומרפסת פונה לרחוב. בדרך כלל בונים המרפסות כשהן מקבילות אחת לשניה בכל קומה. כלומר בכל קומה אותו גדול של מרפסת. למלזנו

המרפסת שבדירה שלנו (בקומה שניה) היתה כפולה מיתר המפרסות שבקומות שעלינו, ויצא שחצר של המרפסת אפשר לנצל לעשיית סוכה.

הרב נאטיק הנ"ל מדד ומצא שאין המעקה של המרפסת גבוהה דיה שיהיה מן הרצפה עד הסכך שיעור של עשרה טפחים, ולכן היה צורך לשים משהו על המעקה כדי שיהיה השיעור של עשרת הטפחים.

המשימה הוטלה על אבא שלי ע"ה. ובנו של הרב נאטיק שלום דובער שי (הנקרא שלום בער הגדול – היום גר בפריז) ואני הקטן גוייסנו להביא את החומרים בצורה של בולי עץ על מנת לשימש על המעקה ולחזקם שלא יזוזו וכו'.

הלכנו לשוק ורכשנו את ה"חומרים" וכן ענפי עצים וכו' וככה נבנתה הסוכה.

מזוודה (סגורה בעמידה) שירתה כשולחן, ובול עץ ככסא! נכנסנו לתוך הסוכה בישיבה כשהראש כמעט בין הברכים (כשישבו על בול העץ וכל גובה הסוכה עשרה טפחים שהם פחות ממטר)...

יום יום אכלו בסוכה: הרה"ג והרה"ח ר' שמואל ואבא שלי שני בניו של ר' שמואל הרבנים שלום דובער ויעקב (היום גר בנחלת הר חב"ד) ואני הייתי רק ראשי ורובי בסוכה וכו'.

וכן היו באים לסעוד אביו של ר' משה ר' דובער ז"ל קאבילאקער, אחיו ר' שלום, גיסו ר' נחום זלמן גורביץ ז"ל ועוד.

אגב, באותו שמיני עצרת נדחסו לתוך הסוכה שהוציאו את ה"כסא" ואת השלחן תשעה מאנ"ש! והתוועדו בחשאי משך זמן רב!

שלום דובער בוטמן

תל אביב 'חלף', לא 'חאלעף'

מהראוי להעיר כי המילה 'חלף' – סכין שחיטה – אינה באידיש, ועל-כן אין לכותבה 'חאלעף' (כפי שהוא בגיליון 315 ע' 37). מקורה בנמצא בספר עזרא (ט,א) בתיאור הימחלפים' מכלי המקדש – הם הסכינים בהם חתכו את הקרבנות. במשנה (מדות ד,ז) הוזכר גם המקום המיוחד שהיה במקדש ונקרא "בית החליפות – ששם גונזים את הסכינים", ובפירוש ר"ע מברטנורה: "על שם הסכינים שגונזים שם קרוי בית החליפות שכן בלשון רומי קורין לסכינים הגדולים חלפים". אפשר להאריך עוד במקורה של מילה זו וקריאתה, אך די בכך. אשר על כן, גם בכתיבת משפט באידיש אין לשבש את הכתיב כדי להורות על ההגייה (וכך אנו מוצאים, לדוגמה, ב"ספר השיחות תשי"ד ע' 78: "שטעלען די חלפים").

שמואל ק.

התוועדות פורים תשמ"א

בגליונות האחרונים של עיתון "כפר חב"ד" נדפס אודות ההתוועדות המיוחדת של פורים תשמ"א, כנראה שהדברים נדפסו מפי השמועה לבד, ולכן באו הדברים במעוות. והנני להעתיק את הנדפס בשעתו ביומן תשמ"א (עמ' 109), ושם באו הדברים מתאים להמצאות:

עם סיום תפילת מנחה חזר הרבי לחדרו והקהל החל להתפזר. גם כסאו של הרבי הי כבר בדרכו לביהכ"נ הגדול, למקום התפילה בשבת. ולפתע יצא הרבי מחדרו, נכנס

לביהכ"נ, ואמר שברצונו לומר מאמר חסידות ושהוא מבקש לסגור את הדלתות (לפני הרבי יצא מזכירו, ר"ל גרונר, שנשא עמו בקבוק יין).

הרבי פנה לפינה הצפונית של ביהכ"נ"ס (למקום תפילתו במנחה של שבת, כשאין התוועדות) והמתין להחזרתו של הכסא. תוך כדי עמידה כרך הרבי על אצבעותיו את המטפחת (כדרכם של נשיאי חב"ד בעת אמירת מאמר) וכשהובא הכסא התיישב הרבי ואמר מאמר ד"ה "ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר", שנמשך כ-12 דקות.

[כמובן, לא הספיקו להביא מקרופון, וגם ה"חוזרים", לא היו במקום, אך אחד מאנ"ש רשם את המאמר תוך כדי אמירתו, וכעבור זמן מה כבר שוחזר המאמר, נדפס וחולק לקהל].

עם סיום אמירת המאמר ביקש הרבי שימזגו לו כוס יין והרב מרדכי מנטליק מזג יין לתוך כוס פלסטיק והגיש לרבי (ביקשו להביא לרבי את גביעו, אך סירב). הרבי אמר "לחיים" והורה לנוכחים לנצל את הרגעים ולומר "לחיים" ללא הגבלות. התחיל לשיר "יופרצת", עמד על רגליו וענה בברכת "לחיים ולברכה" לכל הנוכחים.

לאחר שכל הנוכחים אמרו "לחיים", ביקש הרבי למזוג לו כוס יין נוסף, אמר שוב "לחיים", ולאחריו ברך את הברכה האחרונה. לפני צאתו מהאולם הזכיר על דבר הברכה האחרונה ויצא כשהוא מניף את ידו בתנופה להגביר השיירה (בצאתו ראה כי הדלת פתוחה ואמר למזכירו (ר"ל גרונר): "הרי נדברנו שכל הדלתות יהיו סגורות!")

זוד הורביץ

ירושלים עיה"ק